

Farkas László

Búcsúzunk Sárosi Bálinttól

1925 – 2022

Szeretett munkatársunkat veszítettük el, a népzene és -költészet méltán becsült nagy tudósát. Életműve elemzésére majd visszatérünk – ezek a búcsú szavai.

A régi Új Írás szerkésztőségében ismerkedtünk meg, de barátaitól, Fodor Andrástól, majd Novák Ferenctől – mindenkitől hallottam kedélyéről, nyitottságáról, s könyveiből ezekért is megszerettem... A Tekintethez kerülve, Ördögh Szilveszter halála után megörököltem mint szerzőt, aki életírásának nagyszerű, éppen elkészült fejezeteit lapunkra bízta. Évzáró találkozóinkra idősödvén is lejött az Áldás utcából. („Hozzátok szívesen… Más is hívott, de…" – ingatta a fejét.)

Meglátogattam a hegyen, nemcsak kéziratért. Meséiért, meséinkért az ifjúságból. A beszélgetés végén odalépett a könyvespolchoz, és az évekkel azelőtt írt cigányzene-könyvéből előhúzott egy levelet – én köszöntem meg benne neki, hogy megírta, s úgy írta meg.

Irodalmi lap lévén, az életregénye volt a legfontosabb számunkra, a *Bejárt utak*. *Első online számunkban* a néptánc nagymesterét, Novák Ferencet kértem meg, méltassa. Néhány sorával jelezzük a véleményét.

„Nagyon fontos az Eötvös Kollégiumban eltöltött éveinek leírása. Ha valaki meg akarja tudni Sárosi ismertetéséből megtudhatja, hogy milyen volt, ahogy a háború után a koalíciós évektől a ravasz, de erőszakos átmenet a szocializmus szigorába az 1950-es évekig. Nem különben ugyanígy tudjuk meg a történelmi átmenetet az egyetemi éveiről írt soraiból. Hálás vagyok neki, ahogyan elmondja nekünk, hogy akár fiatalon is, aki a durva és erőszakos szocializmusban meg akarta védeni, megtartani emberségét, az megtarthatta. Ezt nagyszerűen írja le egy kicsit a sorok között bújtatva, hogy az egyetemi, majd a munkahelyi létben milyen rafinált módszerek kellettek a tisztesség megtartásához. Később a tudományos életben kegyetlen őszinteséggel megnevezi azokat, akiknek nem volt tartásuk és néha el-elgörbült a gerincük. Engem nagyon rosszul érintett egy-két ismerős név említése. Végül is sok próbálkozás ellenére nem

zeneszerző, népzenekutató lett, Kodály tanítványa. Tehetsége, szorgalma a világhírre emelte. Kiadványai, gyűjtései és számlálhatatlan külföldi meghívása tanúsítja ezt. Utazásairól nemcsak száraz felsorolást ad, hanem visszafogott humorral, néha önkritikával tudósítja az olvasót a vele történt sokféle eseményről."

S a könyvből is idézünk példát, a gimnáziumi évekből, színes szavaira, érzékenységére, életszeretetére, őszinteségére.

„A 4. elemi osztály elvégzéséig szó sem lehetett arról, hogy engemet gimnáziumba adnak. Édesapám jobb életet akart nekem, mint az övé, ezért úgy tervezte, hogy az elemi iskola 6 osztályának elvégzése után olyan mészároshoz ad inasnak, aki egyben szűcs is: nyáron birkákat, hízlalt kosokat ('berbécseket') vág, télen a birkabőrből bundát készít. A 4. osztály befejezése táján megjelent nálunk a falu papja, László Imre. Édesapám az udvaron dolgozott, felegyenesedett a fenyőgerenda faragásából, és a 'nagy faragó készi' nyelére támaszkodva tisztelettel hallgatta a papot, aki a helyzethez képest hosszú beszédbe kezdett vele. Én a csűr mögötti kertből leskődve figyeltem. Beszédjük foszlányaiból csak annyit értettem, hogy rólam van szó, és csodálkoztam, hogy édesapám ellenkezik a pappal. Este aztán a vacsoránál szóba került a pappal való beszélgetés témája. A pap arra próbálta édesapámat rábeszélni, hogy a következő évben adjanak be engem a szeredai gimnáziumba. Édesapám, bár a javaslatot lehetetlennek érezte, nem mondott határozott nemet, ezért a pap egy héttel később, javaslata kisebb módosításával még visszajött – például azzal a biztatással, taníttatásomhoz valamilyen anyagi segítségnek még utána fog nézni. … Édesanyám természetesen, ha rejtve is, de lelkesedett a gondolatért, hogy én esetleg tovább tanulhatnék, de attól, hogy milyen árat kellene ezért édesapámmal együtt fizetniük, ő is visszarettent. A gimnáziumi tandíj és a bennlakás havi díja olyan összeg volt, amelynek fizetése a mi számunkra lehetetlennek látszott. Második látogatásán mégis sikerült a papnak édesapámat a taníttatásra rábeszélnie.

Szeptember 15-re kellett bevonulni a gimnáziumi bennlakásba. Addig tetőtől talpig át kellett engem öltöztetni: szürke szövetből rövidnadrágos egyenruhát csináltatni, új bakancsot (cipő illett volna, de a vasspicces, vaspatkós bakancs erősebb és olcsóbb volt), egy pár fekete harisnyát, egy piros sapkát (az olcsóbbik változatot) vásárolni, két inget, két gatyát, egy hálóinget előállítani. A fehérneműt édesanyám varrta, jórészt maga szőtte anyagból, saját előállítású len- és kenderfonálból.

14-én hajnalban szalmával keményre megtömtük a szalmazsákot, mert a bennlakásbeli vaságyra minden kelléket hazulról kellett vinni.

Édesanyám Budapestet és Morenit járt, vesszőből font cselédlányi utazókosárba bepakolta otthon még bőségesnek látott – Szeredában már aznap nyilvánvalóvá váltan szegényes – holmimat, és a szekérderékon keresztbe fektetett púpos szalmazsákkal (ahogy aznap már jó néhány felcsíki szekéren is láttuk) elindultunk Szeredába. Édesapám szótlan volt, az első ülésdeszkán mellette ülő édesanyám is hallgatott. Már csak azért is félt megszólalni, mert mindeddig egy szóval sem próbálta lebeszélni édesapámat a vakmerő vállalkozásról… Mögöttük ültem a szalmazsák árnyékában a hátsó ülésdeszkán – fejemen az új piros sapkával. Egy hónappal előbb még azt hittem, büszke leszek a faluban a piros sapkára, de most legszívesebben nem mutatkoztam volna benne. Édesapámnak se lehettek vidám gondolatai, hiszen el se kezdődött a tanítás, és ügyemben egyre szaporodnak a nem várt fizetnivalók. Visszalépni pedig nem lehet. Rajta nevetne az egész falu, miután látták fejemen a piros sapkát. Miből akar ez urat nevelni?... Akár az égből is kaphatott volna egy csekélyke segítséget ahhoz, hogy a papnak tett ígéretét ne kelljen teljesítenie. Elég lett volna, ha júliusban a felvételi vizsgán elbukom…

…Az izguló „úri" anyák egyike meg is kérdezte: – Maga kit hozott ide? – A fiamat – felelte édesapám (bizonyára foghegyről… mert nem szerette az ilyenfajta finom, „úri" kérdéseket). A fiát!! – gondolhatta a hölgy. – Szeretné, hogy felvegyék? – kérdezte. – Úgy lenne jó, ha nem vennék fel – volt a meghökkentő felelet. Az apai kívánságról ezúttal Isten se vett tudomást. Felvettek."

Sárosi Bálint: Bejárt utak
Nap Kiadó, 2017.